
PRZYKŁADOWY ARKUSZ EGZAMINACYJNY WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

POZIOM PODSTAWOWY

Czas pracy 120 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 15 stron (zadania 1–25). Ewentualne braki zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Odpowiedzi zapisz czytelnie w miejscu na to przeznaczonym.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora.
5. Błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie
100 punktów.

W zadaniach 1–2 podkreśl jedną właściwą odpowiedź.

Zadanie 1. (1 pkt)

Korpus służby cywilnej tworzą:

- a) pracownicy sądów.
- b) pracownicy sfery budżetowej.
- c) pracownicy służby dyplomatycznej.
- d) pracownicy urzędów.

Zadanie 2. (1 pkt)

Organizacją pozarządową zajmującą się ochroną praw człowieka we współczesnym świecie jest:

- a) Komitet Helsiński.
- b) Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie.
- c) Organizacja Narodów Zjednoczonych.
- d) Rada Europy.

Zadanie 3. (1 pkt)

Podaj nazwę organu, który uznaje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za niezdolnego do pełnienia funkcji z powodu złego stanu zdrowia.

.....

Zadanie 4. (1 pkt)

Wśród podanych niżej postaw podkreśl tę, która jest najbardziej skrajna.

nacjonalizm, patriotyzm, szowinizm

Zadanie 5. (5 pkt)

Na podstawie rysunku i wiedzy pozaźródłowej wykonaj polecenia.

A. Podaj pełną nazwę przedstawionego na rysunku ważnego wydarzenia sportowego, które odbędzie się w Polsce.

.....
B. Wymień państwo, które wraz z Polską będzie współorganizatorem tego wydarzenia.

.....
C. Podaj trzy gospodarcze i polityczne korzyści, jakie mogą wynikać z organizacji tego wydarzenia dla państwa polskiego.

1. ....

.....

2. ....

.....

3. ....

.....

Zadanie 6. (2 pkt)

Jedną z form uczestnictwa obywateli w życiu publicznym w Polsce jest obywatelska inicjatywa ustawodawcza. Podaj:

1) najmniejszą liczbę obywateli, którzy muszą poprzeć tę inicjatywę – .....

2) organ władzy, do którego skierowany jest ten projekt obywatelski – .....

Zadanie 7. (3 pkt)

Rozpoznaj i nazwij opisane poniżej rodzaje struktur społecznych.

A. Podział przedstawiający hierarchiczne zorganizowanie społeczeństwa według statusu majątkowego.

.....

B. Hierarchizacja społeczeństwa oparta na podziale według takich kryteriów, jak np. styl życia, wykształcenie czy prestiż.

.....

C. Podział społeczeństwa ukazujący zróżnicowanie według wieku, płci czy miejsca zamieszkania.

.....

Zadanie 8. (5 pkt)

Przyporządkuj właściwy rodzaj do podanych sądów, wpisując właściwą liczbę (1 lub 2) obok litery, np. f) – 3.

a) sąd administracyjny

1) sąd powszechny

b) sąd apelacyjny

2) sąd szczególny

c) sąd okręgowy

d) sąd rejonowy

e) sąd wojskowy

a) –..... b) –..... c) –..... d) –..... e) –.....

Zadanie 9. (2 pkt)

Podaj nazwę rodzaju ruchliwości społecznej, której dotyczą przedstawione przykłady.

A. awans lub degradacja – .....

B. zmiana zawodu lub miejsca zamieszkania – .....

Zadanie 10. (4 pkt)

Rozwiń skróty nazw wyspecjalizowanych organizacji ONZ, podając ich polskie nazwy.

UNESCO – .....

ILO – .....

IMF – .....

FAO – .....

Zadanie 11. (4 pkt)

Wymieni przynajmniej dwóch przywódcy związanych byli z dwoma współczesnymi konfliktami. Podaj strony tych konfliktów.

Jasir Arafat
strony konfliktu:

1) .....

2) .....

Dżochar Dudajew
strony konfliktu:

1) .....

2) .....

Zadanie 12. (6 pkt)

Zaznacz, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe, wpisując w odpowiednie miejsca w tabeli „Prawda” (zdanie prawdziwe) lub „Fałsz” (zdanie fałszywe).

Zdania	Prawda lub Fałsz
A. Najważniejszym aktem prawnym w Rzeczypospolitej jest konstytucja.	
B. Umowy międzynarodowe w Polsce zawsze są w hierarchii ważniejsze niż ustawy.	
C. Rozporządzenia władz centralnych i lokalnych zajmują takie samo miejsce w hierarchii aktów prawnych.	
D. Akty niższego rzędu muszą być zgodne z aktami wyższego rzędu.	
E. Akty wyższego rzędu są ogólniejsze od aktów niższego rzędu.	
F. Zarządzenia regulują sprawy wewnętrzne urzędu.	

Zadanie 13. (4 pkt)

Uzupełnij tabelę, wykonując polecenia.

- 1) Podaj imię i nazwisko autorów zamieszczonych w tabeli zasad demokracji.
- 2) Wyjaśnij, na czym polegają te zasady.

Podział i równowaga władz	Suwerenność narodu
1) autor	1) autor .....
2) wyjaśnienie	2) wyjaśnienie ....

Zadanie 14. (5 pkt)

Przeanalizuj mapę oraz wykonaj polecenia.

A. Na mapie zaznaczono cztery przykładowe państwa, których sytuacja polityczna zmieniła się po tzw. jesieni ludów. Podaj ich nazwy.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

B. Wpisz poniżej numer tego z nich, które nie należy do Unii Europejskiej.

.....

Zadanie 15. (1 pkt)

Uporządkuj chronologicznie następujących Prezesów Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej.

- a) Belka Marek
  - b) Tusk Donald
  - c) Kaczyński Jarosław
  - d) Marcinkiewicz Kazimierz
- 1) –..... 2) –..... 3) –..... 4) –.....

Zadanie 16. (3 pkt)

Jednym z najbiedniejszych obszarów na świecie są kraje afrykańskie. Podaj po jednej przyczynie politycznej, ekonomicznej i społecznej występowania na tak szeroką skalę ubóstwa na tym kontynencie.

1. przyczyna polityczna – .....
- .....
2. przyczyna ekonomiczna – .....
- .....
3. przyczyna społeczna – .....
- .....

Zadanie 17. (5 pkt)

Zaznacz w odpowiedniej kolumnie tabeli znakiem X opisy, które charakteryzują podane systemy wyborcze.

	Opis	Proporcjonalny	Większościowy
A.	System, który sprzyja istnieniu systemu dwupartyjnego.		
B.	System, który odzwierciedla zróżnicowanie poglądów.		
C.	System, w którym stosowana jest klauzula zaporowa.		
D.	System, który występuje w Polsce w wyborach do Sejmu.		
E.	System, który występuje w Polsce w wyborach do Senatu.		

Zadanie 18. (5 pkt)

Uzupełnij podane zdania dotyczące stron występujących w procesie cywilnym.

Podczas procesu cywilnego na sali sądowej zasiada osoba dochodząca swoich praw zwana 1)..... oraz jej przeciwnik procesowy, czyli 2)..... Obie strony mogą korzystać z pomocy prawnej 3)....., który broni lub oskarża, w zależności od tego, którą stronę reprezentuje. W procesie może również brać udział 4)....., który był obserwatorem zdarzenia, i 5)..... – ekspert pytany o zdanie przez sąd, gdy potrzebna jest fachowa opinia.

Zadanie 19. (2 pkt)

Spośród wymienionych podkreśl dwie mniejszości narodowe, które nie występują w Polsce w świetle Ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym.

Białorusini, Niemcy, Ormianie, Rosjanie, Szwedzi, Ukraińcy, Węgrzy.

Zadanie 20. (2 pkt)

Wpisz pełne nazwy organizacji, których flagi zostały zamieszczone poniżej.

A. ....

B. ....

Zadanie 21. (4 pkt)

Przeczytaj tekst i podaj po 4 numery zdań, które zawierają wyłącznie fakty lub opinie.

1) W Europie ostatnio jest coraz więcej tych, którzy mówią „nie” – twierdzą dziennikarze. 2) Francuzi i Holendrzy opowiedzieli się przeciw eurokonstytucji. [...] 3) Polska blokuje nową umowę UE z Rosją. 4) [...] w latach 90. sprzedaż brytyjskiej wołowiny została zablokowana we Francji z powodu przesadnych obaw zdrowotnych, a rząd Wlk. Brytanii w proteście wetował wszelkie nowe inicjatywy Wspólnoty. 5) Ta agresywna polityka nie sprawdziła się. 6) Wykorzystanie weta w sprawach unijnych to objaw słabości, a nie siły. 7) To polityczna broń jądrowa, która powinna być ostatnim, a nie pierwszym narzędziem w arsenale dyplomatycznym. 8) Kraj, który proponuje pozytywne rozwiązania, łatwiej przeforsuje własne interesy.

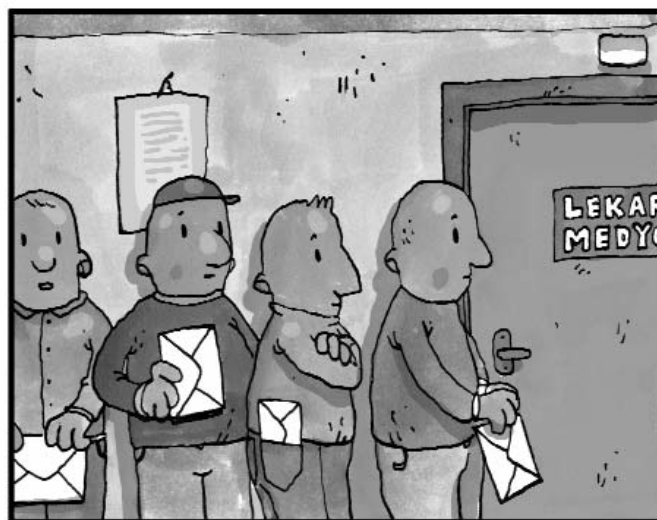
Źródło: na podstawie D. MacShane, Księga reguł polskich, „Newsweek”, 51–52/06, s. 62.

Fakty –.....

Opinie –.....

Zadanie 22. (4 pkt)

Na podstawie analizy rysunku satyrycznego i wiedzy pozaźródłowej odpowiedz na podane pytania.

A. Nazwij zjawisko patologiczne przedstawione na rysunku.

.....
B. Wymień trzy różne skutki występowania tej patologii w państwie.

1. ....
.....
2. ....
.....
3. ....
.....

Zadanie 23. (12 pkt)

Na podstawie fragmentu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz wiedzy pozaźródłowej wykonaj podane polecenia.

*Rozdział VII
SAMORZĄD TERYTORIALNY*

Art. 164.

1. Podstawową jednostką samorządu terytorialnego jest gmina.
2. [...]
3. Gmina wykonuje wszystkie zadania samorządu terytorialnego nie zastrzeżone dla innych jednostek samorządu terytorialnego.
[...]

Art. 166.

1. Zadania publiczne służące zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej są wykonywane przez jednostkę samorządu terytorialnego jako zadania własne.
2. Jeżeli wynika to z uzasadnionych potrzeb państwa, ustawa może zlecić jednostkom samorządu terytorialnego wykonywanie innych zadań publicznych. Ustawa określa tryb przekazywania i sposób wykonywania zadań zleconych.
3. [...]

Art. 167.

1. Jednostkom samorządu terytorialnego zapewnia się udział w dochodach publicznych odpowiednio do przypadających im zadań.
2. Dochodami jednostek samorządu terytorialnego są ich dochody własne oraz subwencje ogólne i dotacje celowe z budżetu państwa.
3. Źródła dochodów jednostek samorządu terytorialnego są określone w ustawie.
4. Zmiany w zakresie zadań i kompetencji jednostek samorządu terytorialnego następują wraz z odpowiednimi zmianami w podziale dochodów publicznych.

Art. 168.

Jednostki samorządu terytorialnego mają prawo ustalania wysokości podatków i opłat lokalnych w zakresie określonym w ustawie.

Art. 169.

1. Jednostki samorządu terytorialnego wykonują swoje zadania za pośrednictwem organów stanowiących i wykonawczych.
2. Wybory do organów stanowiących są powszechne, równe, bezpośrednie i odbywają się w głosowaniu tajnym. Zasady i tryb zgłaszania kandydatów i przeprowadzania wyborów oraz warunki ważności wyborów określa ustawa.
3. [...]

A. Wymień największą jednostkę samorządu terytorialnego w Polsce.

.....

B. Podaj po dwa przykłady zadań własnych i zleconych samorządu terytorialnego.

Zadania własne	Zadania zlecone
1.	1. ....
2.	2. ....

C. Wymień wszystkie sposoby finansowania jednostek samorządu terytorialnego. Wśród wymienionych zakreśl te, które pochodzą od władz centralnych.

.....

.....

.....

D. Podaj pełną nazwę ustroju terytorialnego Rzeczypospolitej Polskiej.

.....

E. Podaj nazwy organów stanowiących i wszystkich możliwych organów wykonawczych w gminie w zależności od jej charakteru: gmina wiejska lub miejska.

Organ stanowiący:

– gmina wiejska – .....

– gmina miejska – .....

Organ wykonawczy:

– gmina wiejska – .....

– gmina miejska – .....

Zadanie 24. (8 pkt)

Zapoznaj się z zamieszczonymi niżej materiałami i wykonaj polecenia.

Tabela nr 1

Jaka jest obecnie międzynarodowa sytuacja Polski?	Wskazania respondentów, którzy deklarują zainteresowanie polityką:				
	bardzo duże	duże	średnie	małe	żadne
	w procentach				
Dobra	71	63	58	45	32
Zła	22	29	33	36	30
Trudno powiedzieć	7	8	10	19	38

Tabela nr 2

Czy sytuacja międzynarodowa Polski jest lepsza, czy gorsza niż była rok temu?	Wskazania respondentów, którzy deklarują zainteresowanie polityką:				
	bardzo duże	duże	średnie	małe	żadne
	w procentach				
Lepsza	34	25	18	17	12
Taka sama	42	45	47	44	36
Gorsza	24	25	30	25	16
Trudno powiedzieć	0	5	5	14	36

Źródło: CBOS 2006

A. Na podstawie Tabeli nr 1 wskaż związek pomiędzy zainteresowaniem polityką a pozytywną oceną obecnej sytuacji międzynarodowej Polski przez respondentów.

.....

.....

B. Porównaj wskazania ankietowanych, którzy wykazują najbardziej skrajne różnice w zainteresowaniu polityką, dotyczące obecnej sytuacji międzynarodowej Polski. Wypowiedź poprzyj danymi z Tabeli nr 1.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

C. Na podstawie Tabeli nr 2 określ, jak zmieniło się postrzeganie polskiej sytuacji międzynarodowej wśród ankietowanych w latach 2005–2006.

.....

.....

Tekst nr 1

[...] negatywne opinie o sytuacji Polski na arenie międzynarodowej przynajmniej po części wynikają ze swoiście stereotypowego jej postrzegania, bywają przejawem znanej skądinąd skłonności do „czarnowidztwa”, podczas gdy lepsza orientacja w tych sprawach sprzyja ocenom bardziej wyważonym. Trzeba tu dodać, że pozytywnym ocenom w tej kwestii sprzyja wyższy poziom wykształcenia. Wykształcenie jest wprawdzie związane, ale jednak nie tożsamy ze stopniem zainteresowania polityką, natomiast wyższy poziom wykształcenia na ogół sprzyja lepszej orientacji w sprawach politycznych. Jeszcze jednym czynnikiem różnicującym opinie o sytuacji Polski na arenie międzynarodowej jest stosunek do rządu. Badani określający się jako obojętni wobec rządu, a zwłaszcza ja-

ko jego przeciwnicy, są bardziej krytyczni w ocenie sytuacji kraju na arenie międzynarodowej niż zwolennicy obecnego gabinetu. Jest to zapewne wynik tego, że przeciwnicy rządu zwracają przede wszystkim uwagę na to, co negatywnie świadczy o działalności rządu, w tym także o jego posunięciach na arenie międzynarodowej. Taką interpretację potwierdza fakt, że różnica w ocenach formułowanych przez zwolenników i przeciwników rządu jest szczególnie widoczna wtedy, gdy pytamy o zmianę sytuacji w ciągu ostatniego roku, a więc w okresie, za który odpowiada obecny gabinet. Nie można pominąć jeszcze jednej sprawy. Przed rokiem stosunek do członkostwa Polski w Unii Europejskiej był czynnikiem diametralnie różnicującym oceny sytuacji Polski na arenie międzynarodowej. Negatywne oceny tej sytuacji silnie wiązały się ze sprzeciwem wobec przynależności Polski do UE. Obecnie postawa wobec integracji ma jeszcze pewne znaczenie dla oceny sytuacji w tym względzie, jednak już nie tak duże jak w ubiegłym roku. Nadal wśród zwolenników UE jest więcej pozytywnych opinii o sytuacji Polski w świecie niż wśród przeciwników, ale różnica pomiędzy nimi znacznie się zmniejszyła. Warto też zwrócić uwagę na fakt, że badani deklarujący poglądy lewicowe nieco częściej niż osoby o orientacji prawicowej oceniają krytycznie położenie Polski na arenie międzynarodowej.

CBOS, Postrzeganie sytuacji Polski na arenie międzynarodowej, Komunikat z badań, Warszawa, czerwiec 2006.

D. Na podstawie Tekstu nr 1 podaj po pięć czynników, które powodują, że ankietowani dobrze bądź źle postrzegają sytuację Polski na arenie międzynarodowej.

Złe postrzeganie pozycji Polski na arenie międzynarodowej	Dobre postrzeganie pozycji Polski na arenie międzynarodowej
1.	1. ....
2.	2. ....
3.	3. ....
4.	4. ....
5.	5. ....

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)